

891.99

p-65

891.99

h-65

u.m.

ԻՆՏՐԱ

1037

W 719

ՆՈՃԱՍՏԱՆ

h-58

Центральная биб-ка им. Ленина

гор. Баку

ИНВЕНТАРИЗАЦИЯ 1936 г.

№ _____

1037

13684

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Յ. ՄԱՅԵԼՈՍԵԱՆ

1908

ՆՈՃԱՍՏԱՆ

Վ Ե Ր Ա Դ Ա Ր Զ

5, 7.

Նորէն սեւ նոճեաց մօտ է սենեակս ու զեղուն՝
Մարգն ի վեր կանգնած մութ ամբոխին սրբացրով,
Ու ստուերովն ոմանց որ կ'ամբառնան որմիս քով,
Ու՛ անոնց անպատում սօսաւիւնով ողորուն :

Նախկին հայեցմանցս ուրբան յաւէտ երկնագով,
Ուր ապրեր էր ստէպ հայրն երբեմնի այս տըղուն,
Եւ զոր կ'ընտրեմ վայր պաշտամունքի մը դօղուն,
Հին խանդովն հիացիկ ու՛ այժմու խոհուն խըռովքով .

Ո՛ր բնավայրս, եկնյ, ծոցիդ շատ մօտ այս անգամ,
Քու մելամաղձիկ ըստուերիդ մէջ մշտդալար
Տրտում վերացմանդ խունկը շնչել վերըստին .

Քանզի հսկայից սրտին ես ցաւը կ'զգամ,
Յորչափ կը մտածեմ թէ վէս հոգի թրթռալար՝
Ի՛նչ անժառանգեալ մ'եմ հեռանշոյլ ձմարտին :

Յ Ա Ի Ե Ր Ժ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ընդմիշտ ամբարձիկ խորհրդեան վերին՝
Կանգուն են սեւ հողք նոճեաց թանձրախուրձ .
Խստամբեր խոլմանց վեճ կարգ հընաւուրց ,
Լի խունկ պաշտամամբն անանց խաւարին :

Այսպէս կ'ամբառնար նախ քան կրօնն հանուրց՝
Իրենց նախահարց անսահման մայրին ,
Երբ անմարդածայն դարուց մէջ երկրին
Կ'զեռային դեռ լոկ սողունք նախկին ջուրց .

Երբ ոչ մէկ շափրակ կը փթթէր այգուն ,
Դեռ ոչ մէկ թռչնիկ կ'ճախրէր երկնաթեւ .
Եւ դեռ եկած չէր Ադամը խոկուն . . . :

Ու, միշտ նոյն , յաւէտ նոճք պիտի կանգնին ,
Ոյժ մշտադալար եւ զեղ յարատեւ՝
Զի բոլորանուէր են Անվախճանին :

23 Դեկտ. 1906

Պ Ա Յ Մ Ա Ռ Օ Ր +

5, 7.

Տըմոյն բուներով որ կարծես չեն խորհեղոյս ,
Նոճեաց հոժ կոներն երկրիս կը թուին անհաղորդ .
Հոս ցանցառ , հոն սեռն , ելեւելեր են ուղղորդ ,
Գերագոյն շնորհի կուսամբարձմամբ երկրախոյս .

Իրենց վերհանգրէճ խաժ ծալքերով թխպայորդ
Արեւէն ցըյազ կ'ըմպեն զմրուխտ խըրախոյս .
Պայծառ միջոցին , բիւր ջինջ աւուրց ալ ի յոյս ,
Արբշիւ հսկայից վստահութեամբ անդըղորդ .

Մշտերիտասարդ , բողականաչ յարածամ ,
Խնկայեղոց յաւէտ՝ ներշնչումով անթարշամ ,
Կ'ամբառնան ուղիփն ոսկելածուարդ տըւընջեան .

Եւ չեմ նշմարեր , ինչ աղերսով մը խորին ,
Իղձեր հոգւոյս մէջ արտասուեալին կը բերկրին
Ի տես նոճերուն խաղաղաբերձ հեշտութեան :

11 Դեկտ. 1907

† ՃԱԳՈՄԸ (*)

Կեցած են մեծ մեծ նոճիք խուռներամ
 Հուսկ դարվերին վրայ մեղքի ու ցաւի,
 Մարող տըւընջեան վիհն ի վեր ծաւի
 Երագելով փառքն Արիին անթաւամ :

Հուսկ պահն զերծմամբ աշխարհքէն հարամ,
 Կեցած են անոնք երկնից ծարաւի .
 Ո՛հ, ինչ նուաստութիւն ու ամօթ, յիրաւի,
 Մահկանացութիւնս զոր կեանք կը հաւտամ :

Եւ ինչպէս դերուիղը ոսկեմանգաղ
 Կը քաղէր դաւար ճագումը կաղնեաց,
 Ամէն ցաւերու դարման թանկագին,

Հոգիս կը յածի մայրւոյն մէջ չքնաղ,
 Նոճերուն խորին մեայլէն լուսնայեաց
 Քաղելու համար յոյսն անմեռ կեանքին :

17 Մայիս 1906

(*) Gui, գուրգ, ծառերու վրայ բուսնող տունկ մը :

ՆՈՃԵՐՈՒՆ ՄՕՏ †

Նոճերն եզերող ճամբուն վրայ նորէն
 Մինակս, այս գիշեր ալ կը դեգերիմ .
 Զի կրծող կիրքերն, յուշերն ոխերիմ
 Հնս զիս չեն տանջիր դրժընդակօրէն :

Խոնջ այսպիսի գարշ ու բիրտ աշխարհի մ՝
 Ընտանութենէն ու ճանաչումէն,
 Հոս կրնամ մոռնալ նուաստ յոյգերս ամէն
 Ու 'անհունին յոյսովն ահա կը բերկրիմ :

Զի ոչինչ կայ հոս գիշերին մէջ ջինջ
 Քան սեւ սեւ նոճերը կարօտալից,
 Եւ աստեղց ուղիսերն որ կը փողփողին :

Աշխարհքէն, ցայգէն, տիեզերքէն ոչինչ
 Քան լուսաժրպիտ ցնծութիւնն երկնից,
 Եւ յաւերժաբերձ հայրենախտն հողին :

10 Օգոս. 1905

† ԱՐՇԱԼՈՅՍ

Հառաչայիր կանգնած է մռայլ դարին վրայ
 Բազմակատար մութը մայրոյն ամբոխին,
 Ձի լուրթ շողեր ցայգին խորէն կը բռխին,
 Եւ կը ծագի կոյս աւօտը շափիրայ:

Վեհամրմունջ աւիւնի մ'պէս կը սուբայ
 Սեւիներուն մէջ մեղմ հեւքը սրղոխին.
 Այգն է, կ'ըսէ, խորհուրդին քննոր աղախին,
 ձածանչագեղ օրուան ամբիծ ռահվիրայ:

Կարծես աւօտն այսօր նըսեմ այս նոճեաց
 Գաւետէ գալն այն գերագոյն տըւընջեան
 Ձոր դուն, ո՞վ սիրտըս, պիտի գնւր տենչայիր:

Ձի անոնք հեզ են, այս հսկայք ճգնագգեաց.
 Եւ իրենց խոր վերացման մէջ մշտնջեան՝
 ձմարտութեան գութին վրայ չեն երկբայիր:

16 Դեկտ. 1906

Մ Ա Ն Է Ն Ն Ե Ր Շ Ն Չ Ո Ւ Մ

Ո՛վ մշտակոթող խուռն ու սեւ նոճիք,
 Որ փոսերուն վրայ կեանքին վաղագրաւ,
 Բողոր այն խանդով զոր մահն ի ձեզ դրաւ,
 Դէպի վերամբարծ Անհունը կ'աճիք:

Այս նըւատտ հովտէն զեղծ ու սրտագրաւ
 Ի՛նչ հեշտ է ձեր ելքն, հրաժարումն անձիգ -
 Ի՛նչ սէր Անյեղւոյն ուր կը մըխըրճիք,
 Վերին լուսադրեբց համար ինչ ծարաւ:

Ձեր արմատներուն ներքեւ, այնպէս չէ,
 Կ'նեխին ամէն իղճր աշխարհանըւէր,
 Եւ դուք միայն գիտէք վախճանն այս թշուաւ:

Եւ ան է անշուշտ որ ձեզ կ'ներշնչէ
 Սեւեռիլ Անդրին բերկրութիւնն ի վեր,
 Որ միայն ձեր կայքէն կը նշմարուի, վառ:

8 Յունիս 1906

Փ Ո Ւ Ո Ւ Մ

5, 7.

Մուժ հոյն այս նոճեաց, անօրինակ ու՛ առանձին,
Որ կը բարձրանայ փոսերուն վրայ միապաղաղ,
Կար՛ես հաշտութեան միջնորդիչ ուխտ մ'է՛ չքնաղ,
Կառկառուն ընդմիջ վաղանցութեանց ու՛ Անանցին:

Հողն որ կը տածէ անոնց ագապը խաղաղ՝
Աւազն ու գայուն է զոր խրոխտ ոսկերք կազմեցին.
Եսին փլատակն է, կարօտ շիրի՛ի ծածկոցին.
Սէգ անուրջներուն խոնարհ աճիւնն է, աւաղ:

Եւ նոճք՝ այդ ողորմ՛ մընացորդը մեղաւոր
Նորաստեղծելով իրենց աւուցը մէջ խոր
Արժան՝ կ'ընծայեն սրբանըշյլ օրինաց.

Եսն ահճիւ կ'ընեն. կիրքերը կոյր ու գայթող՝
Միայն ճշմարտութեան սեւեռհայեացք ուղղալաց.
Խոռնկ կ'ընեն նեխումն, եւ մըթին փոսն ալ կոթող:

23 Յունիս 1907

Հ Ո Վ Ի Ն Մ Է Ջ †

5, 7.

Հիւսիսի 'հզօր հն՛վն է, Աշնան շունչն ահագին,
Որ արհաւիրքով կը ընու ամբաւ իր ճամբան.
Տըմոյն ու ողորմ՛, կը ճարճատէ՛ ամէն բան
Արշաւին ներքեւ սաւառնաթեւ կրհակին.

Եւ սարսփահար ծըլօտք յիրեար կը հակին,
Ու գորշ վախճանին ոտնածայնէն կը զօփան.
Ո՞չ միթէ հուսկ օրն է այս, անդարծ, անխափան,
Վերջին պն՛հն արդար, ուր անտրտունջ խորտակին:

Ինչպէս կ'ըմբռնեն փըցուն իրերն աշխարհի
Թէ արժան է որ ոչընչանան առաթուր.
Ի՛նչպէս փոքր ու նուանտ է ամէն բան էովին:

Մինչդեռ՝ մրրիկին ա՛յա շունչէն վիթխարի՛
Իբրեւ ամեհի ներշնչումի մ'անձնատուր՝
Նոճերը բոլոր վեհածածան կ'օրորուին:

30 Նոյ. 1906

ԱՆՐԱՅԱՏՐԵԼԻ ԳԵՂ

7, 5.

Ո՛վ սեւաբերձ նոճիներ գերեզմանացի,
Ոյց մեծ տեսիլն յիս կարծես նոր կրօնք մը ներմոյծ,
Ձեր հոյապանձ շքնորհին գոր քնարերգեցի
Ի՞նչ է հմայքը մեծագոր այլ դեռ եւս անլոյծ:

Արդեօք, Անդրին նըխրեալ վեհ եկեղեցի,
Ձեր խնկալի կոթողընմ է խորհրդարոյծ.
Խոյան այս կեանքէն որ անարգ սող մ'է մազցի,
Եւ վաղանցիկ զի՛ Անանցէն անյոյզ է եւ ոյծ:

Արարչութեան, գոյութեան տօնն ի վեր անշէջ
Ձեր դարուց իղձը տեւման յաւերժագարուն.
Թէ՛ ձեր սուգն է կուսամիտի՛ կեանքին վրայ ունայն.

Կամ ո՛չ միթէ՛ ձեր խաւարն այս բոց ձեւին մէջ.
Կամ արդեօք ձեր խակութեան, կայքին, տեսքերուն
Լիալիր ու եզական միութիւնն է այն:

Մայիս 1906* (*).

(*). Աստղանիշ Յուսկանով ոտանաւորները կարեւոր սրբագրութիւններ կրած են յետոյ:

ՊԱՇՏԱՄՈՒՆԲ

Նոճերն են, սեւ, միշտ հոն կանգուն, թանձրեամ,
Վաղանցութեանց զառիկերին վրայ յետին,
Լոկ Անանցին անդրհայեցման մէջ յոտին,
Խունկ մորմորովն իրենց առլի յարաժամ:

Կնորրկարոյր մուսլուխ իրենց սաղարթին,
Ու անաշխարհիկ պըտուղներով ռետնահամ,
Ամբողջ կարօտ եւ էովին համասպրամ,
Բողորանուէր աստեղագարդ ձշմարտին:

Եւ Սըխալին ըսպանդներուն կորըստեան
Մինչ կը դիտեմ փշամած դարվերն, անբարբառ,
Ուր Օրէնքին կըրօնքն այսպէս կը յառնէ:

Ո հ, կ'ըմբռնեմ թէ Ի՛նքն է կեանքն յաւիտեան.
Ո՛վ անվախձան ձշմարտութիւն աղջափառ,
Ծառայներուդ մէջ նաեւ զիս ընդունէ:

21 նոյ. 1906

✦ ՉԲՕՍԱՎԱՅՐԸ

7, 5.

Երբ խաղալու կուգայինք այս նոճեաց մօտ նոյն,
Կը սիրէի ես զանոնք, դեռ տըղայ թէպէտ,
Իրենց մռայլէն յանըզգայս գրլառուած յաւէտ,
Ինչպէս մարգն ալ կ'ըսքողուէր մեծ շուրէն մայրուոյն:

Անոնք էին հորիզոնն, համր ու՛ ամենագէտ.
Հոն կ'աւարտէր ամէն բան, մեր դաշտին հանգոյն.
Ինչ վեհ էին. իրիկուան մէջ վարդոսկեզոյն՝
Հուր արեւն ալ իրենց ծոցը կ'իջնէր անհետ:

Գորշ շիրիմներ անոնց տակ կային հոս հոն ցից,
Ու լրուութիւն դաղձնարոյր, եւ ըսպառնալից.
Եւ սեւիներն ինչ ահեղ եւ անդորր էին:

Եւ զի չէի այն տողոցմէն որք քար նետելով
Կը փորձէին զլել անոնց բարձունքն անխըռով,
Գուցէ կ'ըզձմր սիրտս ելնել անոնց հոգիին:

4 Սեպ. 1907

ԳՈՒԹ ԵՒ ՍԷՐ ✦

5, 7.

Ձեր լուռ խորհրդեան ես մեղեդին կը լըսեմ,
Նհճք հոյատեսիլ, կ'ըմբռնեմ այժմ ըզձեզ քաջ.
Ձի որպէս տաւղի մ'հետ եղէզ մը տրտմաւաչ՝
Դաշն է իմ հոգիս ձեր էութեան հետ վըսեմ:

Ձեր սեւակոթող այս ամիտփոււր նըսեմ
Ձէ խուն կեանքին վրայ սուզն այետին խորհաւաչ,
Եւ ձեր յղիածալ սաղարթին բուրգը կանաչ՝
Պաշտում մ'առ Անանցն ում շունչըս յար կ'սաղմոսեմ:

Ո՛հ, դուք, անդրանիկը հողին, չքնաղ բընագունք,
Բանաստեղծութիւնն էք, միայն խունկ եւ արցունք,
Եւ այս է պատճառ ձեր գեղոյն գերիվերոյ.

Ձի քերթողին կիրքը ոչ այլ ինչ է երբեք
Բան ոլր մը գուլթի վաղանցութեանց համար հէք,
Եւ անմահ իրաց համար ալ երգ մը սիրոյ:

3 Յունվ. 1908

† Բ Ա Ղ Ձ Ա Ն Ք

Ժեռափունք մ'ըլար, կ'ըսեմ, վայրենի,
Մենաւոր, խոպան, էջքով ահարկու.
Ու վրան՝ պուրակի մ' մէջ մեծ նոճերու,
Խաչակրային շէնք մը հին ատենի.

Եւ շուրջըս, զըղեակն, ովկեանն ողբերգու.
Մէրվիներն ու սփւռն երկնից հուանի,
Բլլային ահեղ, պարզ, մշտընչենի,
Ու 'այնտեղ բնակէի աշխարհքէն հեռու:

Պատուհաններուն խոր ու բարձրայօն
Շընչէր վարէն ծովն յոյսը քաւութեան,
Ու սփոփ հծծէին նոճք երկնապատում.

Թերեւս անմեղ կեանքն հընար ըլլար հոն.
Գուցէ եւ հաւատքը վերածընդեան,
Եւ օրհասն ըլլնր միակ իղձըս տրտում.

Ե Բ Ե Կ Ո Յ †

7. 5.

Արեւն իջեր է արդէն նոճերուն ետին.
Կը ծաւալի վերն ամբիժ իրիկունն աղւոր.
Եւ հիր ու հուր իր փաղփուռն այնքան սուրբ է որ
Լոյսին թախիծն է կարծես, ու ժպիտը մաւթին:

Մըթնշաղը կը տիրէ նոճեաց սաղարթին.
Եւ ոպստէ կոներնուն ծալքերն հնշտողը
Կը յեռու նսեմ զմրուխտով մը խորհրդաւոր,
Մինչ աւելի կը սեւնան վիհերը չորս դին:

Հրաժեշտ այլ եւս տըընչեան եւ ցայգին տղջոյն.
Ան է որ գաշն իր խաւարն ահա կը հեղու
Միւստրելու ամէն յոյզ անորորին մէջ նոյն:

Ո՛հ, գնր այսպէս մեծ զիշերն ալ երանաւէտ,
Գաղափարաց անթարշամ կեանքն ինձ շնորհելու,
Նոյնացնելով զիս ընդմիջու Խղճմըտանքին հետ:

† Ա Յ Ծ Ը

5, 7.

Մեծ նոճերուն մօտ, խոտերուն մէջ ոսկեծիղ,
 Զոր կ'ըլևաշիթեն եղերդները կապուտակ,
 Մ'ինակն, ըսփուռին վրայ մարմանդին ականախտիդ՝
 Անրոյթ, երջանիկ, կ'արածի այժ մ'ըսպիտակ:

Ռ'հ, անծնիւր քայլին կը գտնէ կեր ու խնծիղ.
 Ի՛րն է սնունդն ամբողջ, շէկ արօտը բովանդակ.
 Իր բերնին, ծիծին, մըկաններուն կարշնջիղ,
 Ի ին՝ ուժն եւ արեւն որ կը փթթի ոտքին տակ:

Զի դիտեր նոճերն իր շուրջ կանգուն, սըգազգած.
 Եւ չի գիտեր բնաւ թէ խարտեաշ մարզը ծաղկած
 Ի՛նչպէս անշըշուկ է եւ հրբան թախծագին:

Իբր ըստոյգ որդի անգիտութեան անսահման,
 Անրիճ այժն, ըստրուկ՝ այլ անձանճթ է մահուան,
 Զի թէեւ անգէտ՝ բայց հրու է Օրէնքին:

14 Օգոս. 1907

† Գ Ի Շ Ե Բ

Կ'եղնեն միասին, անծուփ, աղուահեւ,
 Տիեզերքն ի վեր նոճերն ուխտաւոր,
 Մութ խոնարհութեանն ու զմայլման թափօր՝
 Ամեհի երկնից հետն են արդարեւ:

Իրենց խուռն հոյլին փեռեկմանց մէջ խոր
 Իջեր է Ծիրին մըշուշն հըրանձրեւ,
 Եւ նոճը՝ կ'ունկնդրեն. ձէս հըսկայածեւ,
 Անհուն մատենի մը խորհրդաւոր:

Ի՛նչ աւելի ճիշդ, այլամերժօրէն,
 Քան զիշերայնյտ դէպ ի Բանն անճառ՝
 Խիղճերու այս կերպ վերելք մ'աշխարհէն:

Քանգի, մուսէնն թէ մեհեան, իրօք,
 Պէտք է որ երկիրն ըլլայ միշտ տաճար,
 Եւ բուրմ թէ գիտուն՝ մարդկութիւնն ալ մոգ:

12 Օգոս. 1905*

Մ Ն Ն Դ Ե Ա Ն Գ Ի Շ Ե Ր

Վառ են աստեղը յաւերժական անուրջին .
 երկիրն անձայն կը բընանայ ձիւնասքող .
 եւ վերամբարձ միշտ դէպ' Անդրը կը յանկչին
 Մշտապաշտօն կիպարիսները հսկող :

Սակայն ահն՝ զանգակին հունչն առաջին ,
 Սաւառնածայն մեծ զօղանջները դողող .
 Ու նոյնուպ ուրիշ զանգուներ որ կը թռչին
 Հեռուներէն՝ զիշերին մէջ լուսողող :

«Ո՛վ մոլորեալք , կ'ըսեն , ծընաւ այն Մեսիան
 «Որ թիւր ու մաշկ ձեր ձորերուն խորերէն
 «Պիտի ցոյց տայ ձեզի Ուղին Ստուգութեան» :

Եւ տիեզերքին մէջ մեծ նոճերն երկնասլաց ,
 Մեծ աւետիսը կը հիծեն մեղփօրէն .
 «Օրհնեալ է սէրն ու ցանաչումն Օրինաց» :

7 Յունվ. 1905

Մ Ո Ւ Ր Ր Ո Ւ Մ

5, 7.

Եկնւ իրիկունն , արբեցութեանց պահն աղու ,
 Պաշարել , օրրել այս խոնջ հոգին միտացնոր .
 Ու 'մի առ մի կ'զարթնուն իղձերը խաժ ու բոսոր ,
 Կամազուրկ ու հեղզ անդորրս ահա դիւթելու :

Եւ ուր է , բարէ , խղճին նայուածքը հրգօր
 Որ ցայգածաղիկ դարին վրայ էջքս արգելու .
 Ո՛ւր , ձեր դարիրէն , կոթողաբերձ ալելու՝
 Նոճերս , ինձ յօգուտ կազդուրիչ խունկ շունչ մ'այսօր :

Երկնագունք ըստոյգ , բուրմք անմուրս եւ անյանց ,
 Յիս ներշնչեցէք ձեր աւիւնէն փրկաւէտ՝
 Կամիլ համեմատ ամենակալ ըսկզբանց .

Քանզի հմայուելէ եւ կարծելէ զերձ կերտուած՝
 Տիեզերքի հոգւոյն դուր համածայն էք յաւէտ .
 Ո՛հ , մոլորելոյս մեծագոյն ցնորքն է Աստուած :

21 Յուլիս 1907

† ԲՍԷՔ

Կ'շարժին սէրվիք լագուարթ երկնից մէջ կանգնած ,
Սօսափելով մեծ աւերաց տաղն հոյլովին .
Բազումք , վրհատ , թեւատարած կը խռովին ,
եւ կը յառնեն նորէն , վստահ , բազկամանձ .

Յաւակնութեամբն այս վաղընջուց կորովին
Մշտնջենի կ'երազեն սոյզ մը յԱստուած .
Վէհ ջրմասպար , պաշտամունքին մէջ տարուած ,
Ուր խնկաբերձ ըղձանուրջներ կ'օրօրուին :

Ակնածելի այս աւիւնն , նվ կեանքեր սէզ ,
Կրնայ երբեք ըլլալ ցընորք մը յիմար .
Խիղճն անվախճանն , հոգին անմահ է , ըսէք .

Ա՛հ , եթէ ստոյգ չէ յարակեանքն երկնածեմ ,
եւ եթէ մահն անէացում է խաւար՝
Թողէք զիս , նոճք , որ տխրագին մեղանջեմ :

Յուլիս 1905

Հ Ե Շ Տ Ա Ր Ա Ն

5, 7.

Եթէ պարզաջուներ մ'ունենայի դրախտասոյզ ,
Ե՛րկ պարսիկ խանդի եւ գիտութեան ալ արար ,
Ձոր հոտաւետէր պատաղիճ մը քաղցրահոյզ
Խունկովն հարսանեանց շափրակներուն իր սատափ .

Ուր վարդոսկեհոլը կանթեղին տակ աղուամբնի ,
Գուսան նաժիշտներ թռչկոտէին տարփայոյզ ,
Ու գային ինձ տալ համբոյրնին մուշկ ու շարար
Գիրկս հանգչեցնելով եղլ մարմիննին թրթռողիոյզ .

Եւ յիս միայն վառէր բոլոր տարփանքն հրրանուրջ ,
Ու միայն յիս ցնձար խորհուրդն ու տօնը Եսին .
Նոճեր ամբարձիկ գիշերին մէջ մշտնջեան ,

Պիտի ուզէի որ կանգնէիք պորմին շուրջ ,
Հն՛ն , իբրեւ խղճիս վերացումներն առանձին ,
Եւ գիտակցութիւնն Եսին բոլոր նանրութեան :

16 Mars 1908

† ԲՈՒՆ

Գորշ գիշերին մէջ նոճերու բազմութեան
Սեւ շարքն ահա, անփոփոխ սեւ շարքը նոյն.
Սոսկում անծայն. աղջն անհունին բիւրստեղնեան
Կորած է մռայլ լուսնի մ'ամպոց մէջ սըմոյն.

Բայց անոնք միշտ կը բարձրանան միահաղոյն,
Պշուցեալ անշնորձ գերաշխարհի մը տեսլեան,
Հին ցայգերէն ի վեր ամբաւ անցելոյն
Վեհ անուրջին հաւատարիմ յաւիտեան:

Թող անշըշուկ մընան կիրքերն աշխարհքին,
Ուրիշ ամէն խոհ թող լըռէ, ու մինակ
Նոճեաց այս լըռ երագն յԱնհունն հաւաչուի:

Բայց ահն բն մը կը պօռայ ողբագին.
Բարէ, ներսս ալ այսպէս կ'ընէ շարունակ
Խաւարակեաց մըտածութիւն մը սրաչուի:

Յուլիս 1905

ԴԱՐՎԵՐ

Նոճաստանն է, խորհրդանուէր մռայլ անտառն,
Ըստոր ոգեաց անհնս, Անդրին սեպհավայր,
Ուր կը կենան ընկ սեւ նոճերը եղբայր,
Մեռելներուն վերեւ ընտրած իրենց թառն:

Եւ կեանքը հոս՝ վեհօրէն մի եւ անխառն,
Մահէն ծընած բարձրախոհանք մ'է յամայր.
Առ անպատում շունչն, երկինքի, հոգւոյ հայր՝
Խոր վիհերուն փառաբանող մութ բարբառն:

Այս սօսափունն ամեհօրէն թախծագին
Ձէ մէկ բողոքը պատրեալ հին յոյսերու,
Այլ դաշն աղերսը մեղքերուն ապըստամբ՝

Եւս աւելի նըւիրուելու Օրէնքին,
Որովհետեւ հոս գառկիքն է Մահու,
Ճշմարտութեան պատշածում՝ խոր հեզութեամբ:

4 Յունվ. 1906

✠ Ա Շ Ն Ա Ն Ա Յ Գ

7, 5.

Ի՞նչ խաւարչուտ արշարոյս, ինչ անարեւ ճր.
Նոճերը լի են սոսկմամբն այս աղջամուղջին.
Եւ հեռուն սեւ սեւ հոծուած ու բաղձախտաւոր՝
Վըհատօրէն այս այգուն դէմ կը մարտնչին:

Ի՞նչ հեկեկանք է հովուն կոծն ալ անսովոր.
Ո՞չ միթէ նոճք կը վայեն շիջուճն Անուրջին.
Իրաւ արդեօք անողորմ կատարած մ'է որ
Կը ծագի այսպէս յայնկոյս դարձերին վերջին:

Այդ դալուկն ուր ըստփոփի նըշոյլ մը չի կայ,
Կարծես սահմանն է կենաց ուր պիտի հեղձնուն
Նոճեկարկառ երկնայոյս բաղձանքներն ամէն:

Եթէ հնուկ այգն ալ որում հէք հոգին կ'անձկայ,
Դատարկն է, զնւրկ Յայտնութեան պաղպաջէն անհուն,
Լնւ է, փշոց հետ, զխիկոր չըբանալ այժմէն:

25 Նոյ. 1905

✠ Մ Ա Ղ Ի Կ Ը

Կատարներուն մէջ անտառին բարձրաբերձ
Ցայգավերջի մահիկն է, պերճ եւ անոք.
Մ'հ, կոյսն աղու, զմ'ղտ երկինքէն անողորմ՝
Եկեր է մուսլ սէրվներուն այսքան մերձ:

Անդրին համար յաւերժական լուսադերբց՝
Անդնդակերպ մայրւոյն մէջ հրքան մորմոր -
Լուսնակն ահա կը ցաթէ սփոփ եւ ամոր
Իր թախիծէն երկնանոյշի վեհանդերձ:

Բայց ինչ յագուրդ կրնայ բերել հիմակ ան
Մեծ մեծ նոճեաց այս դարաւոր աղօթքին
Իր ժըպիտովն իսկ աստուածագն աղջըկան:

Յընորքն անոնց գիտէ մահիկը չընաղ,
Ու՛ անոնց վերեւ եկած ի սփոփ տրամագլին՝
Ճշմարտութեան տեղ գեղեցիկն է, աւաղ:

7 Յունվ. 1906

ՆՈՒԱԳԻ ԶԱՅՆ

Նոճերուն մօտ ճեմքիս պահուն երկնանուէր
Գերեզմաննոցն երբ շուքերով կը ծմակի,
Կը գեղու ձայն մ'երագակոծ դաշնակի
Ճամբէն հեռու պատուհանէ մ'մըթաստուէր:

Կը ճըլուրջայ նուագն ու կխայտայ կշռակի,
Կարծես, անմնսն երկրայանքէն վատշըւէր՝
Սրովքէական տեսիլներէ զըրաուէր.
Դաշն է այնքան այս երգն այերց աղջնակի:

Եւ մութ նոճերն որ կ'ունկնդրեն ներամիտի
Խոր ցնձկոծմանը դալլալին քաղցրանուագ,
Երկնավատան ձայնէն կը թուին անբախտի:

Կը սեւեռոյն մրտածերով տխրօրէն,
Մինչ ագուաներ, սեւափետուր ու վայրագ
Անոնց վերեւ կը ընչերով կը ճախրեն:

14 փետ. 1906

ՆՈՃԵՐՈՒՆ ՊԷՍ

Յորչափ կ'ընկզմի շառ սահմանն օրուան,
Եւ կը ծաւալի, կ'իշխէ ցայգն անբիծ,
Յայգը, լըջութիւնը Յաւիտենից,
Նոճերն աւելի պիշ ու մուայ կ'ըլլան:

Վերը, սրբութեան աղջին մէջ երկնից
Կը գոլորշին բոլբ հիացմամբ անսահման.
Եւ հոս, հոգիներն երկրի վրայ կը մնան,
Ու հնար չէ ելլել յովկիանն աստղալից:

Քանզի լիալիր ոչ մէկ նիրվանայ,
Ո՛չ մէկ երկնաւոր Հօր ներում՝ կրնայ
Հոն առաջնորդել այս եսը լըրուն,

Որ, աւելի հէք՝ Անանցին ի տես՝
Ի զուր կ'վերանայ սեւկներուն պէս
Գերեզմաննոցէն նախկին յոյսերուն:

5 Դեկտ. 1904

Հ Ո Ղ Մ Ա Վ Ո Յ Գ Ի Ե Ե Ր

Սեւ գիշերին մէջ կը թեւէ հովն ամբաւ .
 Իր բիւրածայն վրնջիւններով անարկու .
 Եւ կը շարժին կատարները նոսրու
 Ու 'աներեւոյթ ամբողջ անտունն ալ հարկաւ .

Կը ծռին անշուշտ մեծ սեւլիները կարգաւ ,
 Կորած՝ մութին մէջ ճնշուովն տակ հուժկու .
 Ու կը լրսուին անոնց ձայներն հեծելու ,
 Կարծես անլուր աղէտի մը պատճառաւ :

Ի՛նչ ավստսում անտես հոյլին մէջ հսկայ .
 Այնքան 'պշուրեալ անդրհայեցման փոխարէն
 Կարծես մերժման մը ընդհանրէն մ'է ասիկայ :

Կեանքին տիտան երագն ինչպէս կը ցածնու ,
 Զի անգիտուած ճշմարտութիւն մը՞ Որ էն՝
 Կը վայերգէ մութն ու կորուստն յետմահու :

Կ Ա Պ Ո Յ Տ Է Ն Վ Ե Ր

7, 5,

Մարմանդներէն հաճոյից , ցաւի գուեհներէն
 Զերծ ու հեռու կը կանգնին նոցք հաւաչալիր .
 Ոչ խնծիղք , ոչ մորմոքներ զանոնք կը գերեն ,
 Անոնք վաղշէջ այս կեանքին չեն բնաւ պատկանիր :

Թող հովտին մէջ իրենց փուճ կայծերն հըրահրեն
 Վայրագ փուշերը փրցուն ու ծաղկունք նանիր .
 'Ու արեւոտ տար բոպէի մ'ըղձան տրտմորէն
 Ծըղօտներն որ երբեք շող մ'իսկ չեն ընդունիր :

Վարի հէք հրճիւներէն , կոծերէն ունայն
 Ո՛չ մէկ վանկ կայ շշուռջին մէջ նոսնաց մըթաստուեր .
 Քանզի անոնք դէպի վեր կը պակնուն միայն ,

Լուսապայծառ այս այերց սահմանէն անդին ,
 Աշխարհի վրայ ջահանցող տիւերէն ալ վեր՝
 Տիեզերքի անաւօտ աղամամութիւն :

3 Ա. Ի

5, 7.

Ո՛հ, յաւէտ այսպէս են սեւ կարգերը նոճեաց,
Անշարժ ու մըթին, յուրաններու պէս պորփիւր.
Ո՛րքան խաղաղիկ են եւ որչափ անձընդիւր՝
Իրենց խտամբեր սեւեռման մէջ անդրհայեաց:

Սեռն ու միատարր, էւ անխտոր, անստերիւր,
Վեր կը կոթողին, դէպ անդրաշխարհ մ'աւետեաց.
Գերերկրեայ հոգիք, շրթեղօրէն այսրատեաց,
Կը վերաբերին մայր Խաւարին լուսաղբիւր:

Ի գնւր ես խորին թշուառութեամբ կը դառնամ
Նըկատել իրենց հըզօր աւիւնն անթառամ,
Ու վերամփոփման իրենց կորովը պղղինձ:

Ձի մինչ կը սուզին նոճք Օրինաց վիճն ի վեր՝
Ես, գնուրկ նըսեհէն ընտրեալներուն երկնամուէր,
Կոյր սըխալներուն կալանաւորն եմ, վայ ինձ:

Օ Ր Օ Ր

5, 7.

Պատուհաններուս վերեւ ինչպէս այս գիշեր
Նոճերուն հըզօր սօսաւիւնը կը կոծի,
Եւ ինչպէս կ'իշխէ ամէն նըւաստ կսկիծի
Որմէ խրոխտ ու մւայլ այս խիղճն ի գուր կը գարշէր:

Հանգչիմ պահ մը հոս. հեռնւ ինձմէ, գձուձ յուշեր.
Այս ձայնը խորունկ դարման ու յոյս է ինձի.
Խոնջ միտքս հեշտագին կը մարմնրի, կ'առկայծի,
Կ'անդորրին վախերն, ու՛ ամօթներն ալ չեն ճեշեր:

Գերեզմանոցի աղջամուղջէն օրրավնր
Մըրսփեմ ձեր մօտ, նոճք յամբածուփ ու խաւար,
Եւ ձեր շըշունջներն այլ բնարանիս ցանկորդեն:

Կ'ուզեմ ձեզ լըսել, ո՛վ ջայլամարք հաւաստի.
Եղերերգեցէք այնպէս իրեւ թէ արդէն
Եկած ըլլար ժամս հանգստեան ու կորուստի:

✦ ՆԻՐԸ

5, 7.

Կը շողաս աստեղը սեւ լինեցուն հողին ի վեր .
Մութ ու լուռ է հոս . բունն ամէն բան աւար .
Կարծես Յաւիտեանն այս հէք կեանքին չերեւար
Ու միայն երկնաբերձ անմեռ նոճեաց տեսնուէր :

Երբ խաղաղութիւնը պաղպաջէ սրբանուէր ,
Եւ ջինջ , բիւրկայծրն արփէ ծովերը խաւար ,
Լաւ է որ նիրհէ մըտածումը ցնորավար ,
Ձի երկինքն անանց է , մինչ կեանքը չի տեսեր :

Իբր ըսփռփ հոգւոյն իր սահմանին գիտակից ,
Երբ զիշերն անհաս վերը պարզուի լուսողող՝
Լաւ է որ մեղմիւ բունն այս հայեացքն արգելու :

Երբ երանը շույլ յառնէ օծուն փառքն երկնից ,
Լաւ է որ մարի անօգուտ խիղճը խորհող ,
Փորձ , որ մ'ալ մահուամբ Յաւերժութեան զոհուելու :

Օգոս. 1904

ԿԵՐԵՉՄԱՆՆՈՅ

7, 5.

Մեծ սէրվիներն ուրուային , անմուռնչ անդրհայեաց ,
Վըճիտ աղջին մէջ կանգուն այստեղ կը տիրեն .
Կարծես բոյխած ըլլային գերեզմաններէն ,
Մըտածութիւնը մեծամեծ , յաւէտ մահադիւնց :

Ի՞նչ աննրւած բան հրգօր , ինչ փառք յարակեաց
Կը պանծացնեն բազմասլաք՝ մահու դարվերէն .
Կամ ինչ տեսիլ սրգալի , յուսահատօրէն
Կ'ամբարտակեն մուտրին վրայ թաքուն ամայիաց :

Միտքէն , կամքէն գերագոյն , սէրէն ալ վերին
Անյեղի կանգն ում ըստրուկ են չարն ու բարին ,
Եւ ուր ամեն ինչ ունի իր օրէնքն յինքեան :

Կամ ապառնի պերճ փաստից նանիրը մըթին .
— Յաւերժութիւնն անգիտնկ անըզգած նիւթին ,
Եւ նոյն ատեն մննի արդեօք հէք գիտակցութեան :

Օգոս. 1904*

Լ Ա Պ Տ Ե Ր Ը

5,7.

Վրժիտ է զիշերն, երկնասոսնյոց նոճք ամենայն .
 Իր սեւ խշտիքին մէջ հէք կեանքը կը զօղի .
 Խոր խաղաղութիւն . ուղւոյն վրայ ես կամ միայն,
 Եւ լապտերիս լոյսն որ գետնին վրայ կը նուաղի :

Վերն աղջն երկինքին կը պսպրոյց լըռելեայն .
 Պարբ յաւերժութեանց աստղերով լի ու յըղի .
 Էջն ունկնդիր տիեզերքներու հլու անդեանն .
 Ընտրեանլ նիւթին տօնն աստուածազգած խնծիրի :

Հոն անժխտելի, հոն, հոն յստակ է Աստուած .
 Այս պաղպաջն անեղծ, հաւատարիմ Ազրիւրին՝
 Սուրբ է իբրեւ թէ Անկէ այսօր խի ցայտէր :

Հնրկ է որ սեւ նոճք կենան այսպէս հոն յառած,
 Եւ մարդն ալ խըռով խնկրէ նըշոյլը վերին .
 Բուն է պղտոր լոյսդ, այլ եւս մարի, խեղճ լսպտեր :

5 Յուլիս 1907

Զ Ր Ա Ի Ո Ի Մ

7, 5.

Նոճք սեւաբերձ, մշտնջեան շունչերէ սարսուռն,
 Որ լըռանհետ փոսերուն վրայ կը կոթողէք
 Վախճանման մութ դատակնիքը սրտակեղէք
 Եւ ահաւոր հըլութիւնը մեռնողներուն .

Որ կ'ափսոսաք արեւին վայելքը թրթռուն,
 Ու լուսարբշիւ աչքերուն խինդը կ'աւաղէք,
 Ո՛վ նոճք, եւ իմ աղէտիս պատմիչներն եղէք
 Երբ իմ հոգիս ալ մարիլ գայ նըսեմ ուրուն :

Երկրի սրտին եւ աստեղց հոգիին ի խոյզ
 Եւքս քան զեւս խորաթուիչ, դեռ եւս երկնասոյզ
 Մինչ պիտի մարդ լաւագոյնըս ճանչնայ զԱստուած :

Ըսէք թէ ինչ մորմորով եւ ես եմ եկեր
 Հող դառնալով կորսւող ոսկրոտեաց ընկեր,
 Ա՛լ երկինքէն անհաղորդ, ճանչնալէ զրկուած :

7 Դեկտ. 1907

† ԼՈՒԹՆԱԳԻՇՇԵՐ

7, 5.

Լուսնկնյ է. խաժափնւո զիշերը կ'շողայ.
Եւ նոճաստանը 'միածոյլ ու խաւար.սկուռ
Կարծակէ մութ կատարներն իր միահամուռ
Վեր, դէպ ի սուրբ անդորրի փառքը շափաւդայ :

Եւ ինչպէս մեծ սեւլիններն անխլիրտ են ու լուռ .
Կ'լլսեն պաղպաջն անբծութեան որ վերը կ'ինծողայ .
'Ու աղու հեւքն այն որ իրենց մէջ մերթ կը դողայ
Իրենց հոգւոյն մէկ անհաս խօսքն է հիասարսուռ :

Երանաւէտ տօն մ'է այս խորին ըստփման ,
Նախավայելը լուսեղէն կենաց անսահման ,
Զի սեւ նոճեաց էութեան կարօտն ես գիտեմ .

Թոհն են փոխեալ ի տաւիղ , նիւթն՝ աղծթը եղած .
Արփէ՛ սկզբան դառնալու իղձէն ամօթիլած՝
Հէր Աղջամուղջն են ի ծունր անճառ Լոյսին դէմ :

21 Դեկտ. 1907

Զ Ղ Ջ Ո Ւ Մ

7, 5.

Մինակս եմ, մութ խորքին մէջ վրձիտ զիշերին ,
Յանցանքներու յուշերէն հոգիս կարեւլէր .
Մինչ , տարօրէն ուրուսխումբ՝ աստեղց մէգն ի վեր
Կը համբառնան սէրվիններն երկրէն խաւարին :

Բղիմունք շիջեալ սերընդոց որ հոս են թաղուեր՝
Կը վերանան պսպրղուն սրբութեան վերին .
Կարծես լոյսին տենչն ըլլար յետ մահու հնարին ,
Եւ խիղճը՝ գօս գանկերուն մէջ անմեռ տուէր :

Ո՛հ , ոչ այլ ինչ է նոճեաց մայրին տխրաբայս՝
Քան վառ արփին մէջ ներման վըտակի մ'ի յոյս
Ննջեցելոց ապաշաւն ընդվար երկնաբերձ .

Ոչինչ՝ քան լի հասկացմամբ նախկին մեղանչմանց՝
Ու կարօտով գերութեան առ Օրէնքն անանց՝
Թշուառութիւնն անպատում հողացող ոսկերց :

11 Դեկտ. 1907

✠ Յ Ե Ո Ր Ք

7, 5.

Նրման ոգեաց որ կուգան յածիլ տրտմապէս
Մօտերն իրենց սիրեցեալ վայրաց ամայի,
Հոգիս նոճեաց հրմայքին գերի է կարծես,
Ու՛ անոնց մէջ հէք կարօտով կը շրջագայի:

Աւաղ, անանց իրերէն չեմ յագենար ես.
Մինչ ամէն բան կը հծծէ թէ կը քայքայի,
Անոնք, դալար ոյժ ու շնորհ՝ ամբարձած երկրէս՝
Գեղն են որ չի ճանչնար մահն ու՛ Անդրին կը նայի:

Անոնց սօսափն հոյածուփ կ'ըսէ իմ խղճիս
Թէ անկատարն՝ անէին աւարն է ընդիոյթ.
Եւ գեղեցկին լոկ բաժինն է կեանք անսահման:

Բայց այդ ձայնէն, խեղճ տրղայ, ինչո՞ւ կը հրճուիս.
Այդ վեհաւարտ նոճերէն քնչ օգուտ հոգւոյդ.
Ո՞չ ապարէն որս մ'ես դուն անսրխնդ ջնջման:

22 Mars 1908

Պ Բ Ո Ս Ի Ո Ի Մ Է ✠

5, 7.

Մինակ եմ ահա, պաղպաջին մէջ գիշերուան
Գերեզմաննոցին մուսլին ի տես եւ ի լուր.
Վատասիրտ կեանքին նայուածքէն կոյս ու մաքուր
Ո՛վ անմարդահետ նոճեղբայստ, ո՞վ փառք մահուան:

Կ'ըսեմ նոճերուն խարշափն աղու, անսահման,
Ոյր օծութենէն պիտի ամէն ես ցածուր.
Զի վեհատաւիղ օրհներգուներ հրակ աւուր՝
Կը պատմեն ունայնն իղձերուն ու վայելման:

Զերծիր, կը հծծեն, իրերէն ու տեսքերէն,
Որ չեն նըւաճուիր ու կարօտով կ'տոչորեն.
Խափանէ յուշերդ եւ երազներդ անխընայ.

Անմատոյցին դէմ ջնջէ սրիսալըդ նըկուն.
Քշուէ հըլութեամբն ըստրուկներուն անանուն,
Եսիդ ամօթէն թող դոյզն հետք մը չըմընայ:

5 Ognus. 1907

+ Ի Գ. Զ ✓

7, 5.

Պիտի գայ օր մ'ուր, լըրուած՝ կեանքէն խարերայ՝
Վէս գրուխ հակի եւ խըրոխտ թեւերս խանարիին .
Մթնէ, ցրտէ մարմնոյս մէջ քամիէն վիհին,
եւ կորըստեան տըմոյն զոհ՝ իյնամ ես ճամբայ :

Ձեր բոլոր հոյն յայնժամ նոճք իմ, թող զիս ողբայ .
Թող եղերգէ, գիշերայն, մահն երգչին ձեր հին .
Ու տաղերնուդ ամենէն ծանրն ու ամեհին
Ձեր մըտերվին իբր այգողք հեծերով ծըփայ :

Ձեր բազմաստեղն աղջամուղջն ըրէք սուգ անոր :
Թող ձեր սեւ լարք իր քնարին աւիւնը տաւղեն,
եւ անոր դաշն արյունքներն հծծեն իրարու :

Ըսէք, անմեռ խոհր երկնից, թէ ան՝ մենաւոր,
Կուգար, ձեզի փարելով, հոգի խնկեղէն՝
Վաղանցութեան իր ցաւովն ըզձեզ երգելու :

19 Դեկտ. 1907

	էջ
Վերադարձ	5
Յաւերժութիւն	6
Պայծառ օր	7
Ճագումր	8
Նոճերուն մօտ	9
Արեւալոյս	10
Մահէն ներեցչում	11
Փոխում	12
Հովին մէջ	13
Անբացատրելի գեղ	14
Պաշտամունք	15
Զբօսավայր	16
Գութ եւ Սէր	17
Բաղձանք	18
Երեկոյ	19
Այծը	20
Գիշեր	21
Ծննդեան գիշեր	22
Մոլորում	23
Ըսէք	24
Հեւարան	25
Բուն	26
Դարվեր	27

— Աւան Այգ	28
Մահիկր	29
Նուազի ձայն	30
Նոներուն պէս	31
Հողմակոծ գիւեր	32
Կապոյսէն վեր	33
Ֆաւ	34
Օրօր	35
Նիւրի	36
Գերեզմաննոց	37
Լապտեր	38
Զբաւում	39
Լուսնագիւեր	40
Զղջում	41
Յնորհ	42
Պրոսխումէ	43
Իզն	44

« Ազգային գրադարան

NL0333520

32599